

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

III. Vtrum conventiones inter vivos, aut ultimæ bonorum dispositiones
valeant in conscientia, etsi Iure Civili habeantur invalidæ ex defectu
solennitatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

malè judicavit, idoque litem suam fecit, l. *Filius familias*, D. de judiciis, & Institut. de obligat. qua ex quasi delicto nasc. in princ. Simile est de Medico vel Chirurgo imperito: unde ait caput *Si culpa*, de injur. & damn. dat. *Si damna aliis imperitiā tuā*, sive negligentia evenerunt, jure super his te satisfacere oportet, nec ignorantia te excusat, si scire debuisti ex facto tuo injuriā verisimiliter posse contingere, vel iacturam. Et Institut. de lege Aquil. condemnantur Medici aut Chirurgi, qui ex imperitia servum alienum occiderunt, ad omne damnum domino resarcendum.

XIII. Secundum quasi delictum est in appenso, quod cadens transiuntem lafit, ut de damno teneatur qui appendit. Tertium est in effuso similiter & projecto. Quartum in exercitore, aut institore, ut exercitor de damno teneatur illato ei quem recepit in suam nayem: institutor vero de damno dato illi quem recepit in stabulum, vel cauponam: unde contra hos exurgunt exercitoriae & institutoriae actiones, quibus ipsæ quoque tenentur mulieres, l. *Et si à muliere*, C. de instit. & exercit. act.

C A P U T III.

Utrum conventiones inter vivos, aut ultima bonorum dispositiones valeant in conscientia, et si Jure Civili habeantur invalida ex defectu solennitatum.

I. **S**TUDIUM prænotandum est, supponi in primis Partes contrahentes, aut de facultatibus suis disponentes omnem habere aptitudinem simul & libertatem à Jure requisitam. Secundum quanvis circa questionem istam Doctores in oppositas sententias dividantur, & singuli suam tueantur opinionem ut probabiliorem; in hoc tamen convenire, & ingenue fateri, contrariam sententiam rationibus nisi valde probabilibus.

II. Contractum liberè, & à personis idoneis celebratum sine solennitatibus à Jure Civili requisitis, validum esse, quod attinet ad forum conscientiae, affirmant Abbas in cap. *Quia plerique*, de immunit. Eccles. Anchranus in regul. *Possessor*, de regulis juris in 6. S. Antoninus in d. cap. *Quia plerique*, Innocentius in cap. *Quod sic ut*, de elect. Bartolus in tract. Minorit. cap. 3. Jason in l. *Si non forte*, in princ. D. de condit. indeb. Tiraquellus post leges connubiales, glossa 2. num. 21. & alii celebres Juris consulti

consulti, quos citat Covarruvias in cap. *Cum esses*, num. 5. de testam. ubi assertit hanc esse (quam tamen ipse non sequitur) communio rem opinionem. His adde Sotum de justit. lib. 4. quæst. 5. Molinam de justit. tract. 2. dilp. 81. Reginaldum lib. 25. num. 105. Emanuel. Sà in aphorismis etiam Roman rectis, verbo *Contractus*, num. 1. Petrum de Aragonia in 2.2. de just. quæst. 61. & alios. Ex opposito negant Covarruvias in cap. *Cum esses*, de testam. num. 5. & seq. & in cap. *Quavis pactum*, parte 2. §. 4. Suarez de legibus lib. 5. cap. 24. num. 4. & cap. 25. num. 22. Lessius lib. 2. cap. 19. dub. 3. Bonacina de contractib. disput. 3. quæst. 1. puncto 3. num. 2. & 5. Delugo de contractib. in genere, disput. 22. sect. 9. Horum ratio fundatur in potestate legum que solennitates induxerunt. Addunt tamen plerique Authores primæ sententia, eum cui Judex etiam juxta solennitates à Jure requisitas prounitias rem adjudicaverit, licet possidere, Soto, Sà: quia jus aliquod ambiguum per Judicis sententiam dirimi par est.

III. Prima tamen sententia fundatur in naturali hominum libertate disponendi de rebus suis, atque in obligatione naturali & debita fide circa pacta & conventiones sine fraude initas. Ad jura verò civilia responderi solet, Jus Civile denegare quidem actionem civilem ad evitandam in universu quarumcunque fraudum suspicionem, & refecandam litium ambiguam perplexamque materiam: non tamen per hoc intendere ut vinculum naturale dissolvatur; quin imò Jure ipso Civili naturalem obligationem pacti nulli adstrui, licet actionem de illo non permittat intentari; sed tamen concedat legitimam ex pacto nudo exceptionem, quâ repellatur actoris intentio, *litteris gentium*, §. Sed cum nulla, & §. Quin imò, D. de pactis: & cap. *Antagonus*, de pactis.

IV. Testamentum conditum sine solennitatibus à Jure Civili per legem *Hac consuliissima*, Cod. de testam. requisitis, validum quoque Jure naturali affirmant Covarruvias loc. cit. Suarez de legibus lib. 5. cap. 24. num. 4. & cap. 25. num. 22. Bonacina locis cit. Contrà autem, valere in conscientia, & naturalem parere obligationem, contendunt Sylvester verbo *Testamentum* 1. quæst. 5. & verbo *Hæreditas* 3. quæst. 7. Julius Clarus de testam. quæst. 9. Mantica de conject. ultimar. volunt. lib. 2. tit. 14. num. 10. Molina locis cit. Emanuel Sà etiam post Romanam emendationem, verbo *Testamentum* 3. Malderus de testam. dub. 5. Reginaldus loc. cit. & quod mireris, Lessius loc. cit. nihil tamen adducens pro ratione discriminis, cur id quod negat ibi de contractib., affirmet tamen de testamentis. Quin etiam idem Lessius & Clavis Regia lib. 3. cap. 7. & Salas de legibus disput. 10. art. 4. num. 22. & Molfesius unanimis afferunt, hæreditatem ab intestato qui certus sit, vel esse debeat de testatoris voluntate in testamento aut Codicillis solennitatibus Juris carentibus comprehensa, teneri sub mortali ex Juris naturæ obligatione restituere hæreditatem, & solvere legata secundum mentem testatoris. Huc spectat quod Plinius ait lib. 4. epist. 10. *Defunctorum voluntatem*

voluntatem bonis heredibus inellexisse pro jure est; neque enim minus apud nos honestas quam apud alios necessitas valet. Certè Jure quoque Civili valet inter liberos testamentum imperfectum, l. Hac consultissima, §. Ex imperfecto C. de testam.

V. Tertia opinio his intermedia, & ut mihi videtur, æquior & justior, tam in contractibus quam in ultimis voluntatibus solennitate civili carentibus, resolvit stare jus penes possessorem, sicut & in omnibus ferè aliis quæstionum ambiguitatibus, juxta caput *Ex literis*, de probat, adeo ut possessor adigi non possit ad probandum suum dominium, nec possit de possessione dejici, nisi adversarius sibi dominium competere luculenter in judicio probaverit, cap. i. & cap. *Soliciti*, & cap. *In literis*, & cap. *Sepe comingit*, de restitut, spoliat. Et cum sunt Partium jura obscura, reo potius favendum est quam actori, cap. *Cum sum*, de regulis juris. Atque favorabiliores Rei potius quam Actores habentur, l. *Favorabiliores*, D. eod. tit. Et si actor & reus æquales probationes proferant, judicandum est pro possessor, cap. *Ex literis*, de probat. Præterea valet utrobique & in contractibus, & in ultimis dispositionibus quod dicitur in §. Per traditionem, Institut. de rer. divisi. Nihil est tam conveniens naturali æquitati, quam voluntatem domini volentis rem suam in alijs transferri, ratam haberi. Si ergo cum hoc titulo possesso conjungitur, jus istud in judicio conscientiae completum videbitur, quanvis solennitas aliqua defuerit. Si autem penes unum sit possessio rei, & alter nitatur jure voluntaria per dominum alienationis, sed requisita solennitate carentis, in istiusmodi ambiguitate possessor erit preferendus. Si tamen lis intentetur, standum erit ultimæ ac supremæ Judicis sententia.

V. I. Supradictis adstipulatur communis inter pias & timoratas personas usus; is enim qui ab altero qui alienare potest, aliquid cum bona fide accepit, sive gratuita, sive onerosa dispositione privata, nullisque adhibitis solennitatibus, nullis testibus, nullâ scripturâ, se tutum in conscientia credit, neque ei quisquam prudens & eruditus restitutionem suaferit. Finis porrò solennitatum est ut fraudibus occurratur. Hæc igitur cautio non est necessaria ubi de bona fide constat, saltem in foro conscientiae.

V. II. Præterea leges ipsæ civiles aperte tuerantur dispositiones quibus defunctus de facultatibus suis inutiliter (sic enim loquuntur, hoc est non adhibitis solennitatibus Juris) dispositi, dum constet de ipsius voluntate. Hoc perspicue sanciunt lex *Et si inutiliter*, & lex *Si veritus*, C. de fideicom. & lex *Quæstiōnem*, eod. tit. & §. fin. Institut. de fideicom, heredit. Hæc tertia, quam cæteris præferendam duxi, opinio adstruitur à Soto lib. 4. de just. quæst. 5. art. 3. Bannecio disp. 3. ad quæst. 62. pag. 100. Thoma Sanchez lib. 4. consiliorum, cap. 1. Ludovico Beja puncto 1. de furto & damno dato, casu 2. Hi enim convenient in hoc, tam quoad contractus, quam

K K k k   quoad

quoad supremas voluntates, ob rationis paritatem. Scorsim vero utrius
parti hujus sententiae suffragantur qui hoc admittunt in solis contrac-
tibus, & qui in solis ultimis voluntatibus, quorum plerosque superius alle-
gavi.

C A P U T I V.

*Quanam persona contrahere prohibeantur, & de
filiis familias, eorumque peculio: de Senatus-
consulto Macedoniano: de mulieribus & Sena-
tus consulo Vellejano.*

I. **N**ONIAM contractus est actus humanus ac liber, requirit necessarium liberum contrahentis consensum, ac per consequentem rationis usum, & praeterea bonorum, de quibus agitur, liberam administrationem. Quia de causa invalidè contraherent furiosi ac amentes (nisi dum habent dilucida intervalla judicii,) infantes quoque & prodigi, quibus prohibita fuit à Jure suorum bonorum administratio, nisi curatoris consensus interveniat, l. *Certi conditio*, §. 5. & 6. D. si certum petatur: & l. *Is cui bonis*, D. de verbis obligat. Insuper pupilli, nisi cum licentia tutoris; & minores annis vintiquinque, nisi cum curatoris consensu, l. *Si curatorem habens*, C. de integrum restitut. Valent quidem initi ab his contractus, sed rescissioni subjacent, ex quo impetrata fuerit pro eis in integrum restitutio, si ei de curatore provisum non fuerat: sed si curatorem habentes sine illius interventu contraxerint, declarat eadem lex invalidè contrahi, nec opus est ullatenus in integrum restituzione. Simile quid decernit lex *In causa 2.* D. de in integrum restitut. Ille tamen qui cum pupillo pubertati proximo & rationis compote, aut qui cum minore bona fide contraxit, non tenetur ei restituere ante Judicis sententiam, eo quod pupillus, aut minor naturalem obligationem contraxerit, ut declarat lex *Si pupillus*, D. ad legem Falcid. & lex i. D. de novat. Ratio est, quia naturalis obligatio nascitur ex consensu, l. *Stichum*, §. *Naturalis*, D. de solut. At pupillus non caret consensu, Institut. de inutil. stipulat. §. *Pupillum*. Prædicta quidem sic se habent attento jure communi: sed in Gallia Regio restitutio diplomate opus est minori, qui sine curatoris interventu contraxerit, ut ejus contractus rescindatur.

II. Filii